

Tale nytårsdag 2024 Herfølge Kirke

Waw!

Sikke en udsigt, at der er her oppe fra prædikestolen. En udsigt, som jeg ikke har set før, fordi jeg normalt ikke står heroppe og kigger ned på alle jer, men i stedet sidder nede blandt jer og kigger op på præsten – hvis jeg i det hele taget er til stede her i kirken.

Der er byttet rundt på tingene denne nytårsdag – det er der, fordi menighedsrådet i Herfølge Kirke har inviteret mig til at stå heroppe og holde en tale. Ikke en prædiken, selv om det har stået i avisen, for jeg er jo ikke præst, som min far var, og min mor blev - og talen knytter ikke an til dagens tekst. Men netop en tale – en verdslig nytårstale med mine personlige betragtninger over verdens gang og det liv, som vi mennesker lever her på Jorden, så længe vi gør det.

Som sagt: Udsigten er god her fra prædikestolen – ikke bare ud i kirkerummet, men også ud i verden. Jeg står her på den første dag i det nye år og stirrer med ærefrygt ind i fremtiden. Hvad vil det bringe, året – er vi rette kurs, tør vi tro på, at i morgen bliver bedre end i går, kan vi synge med på Louis Armstrongs *What a wonderful world* – eller med Ingemann: *Dejlig er Jorden, prægtig er Guds himmel, skøn er sjælenes pilgrimsgang?*

Jo, Jorden er dejlig – nogle steder, i hvert fald. Vi har alle vores favoritsteder, som vi søger hen, når vi skal se noget særligt smukt. En yndlingsplet, hvor livet får en ekstra dimension, hvad enten det er bænken i hjørnet af haven, den smukke udsigt over havet eller stambordet på caféen, hvor vi mødes med vennerne. Eller vi sparer op til den store rejse hen til den unikke seværdighed under fjerne himmelstrøg, for vi skal da opleve nordlyset danse på polarhimlen, løverne jage på savannen eller lysene glimte på Broadway.

I alle tilfælde er det *det* skud vitaminer, som gør os i stand til at overleve hverdagens trummerum og på trods af verdens fortrædeligheder. Der er jo nok at bekymre sig om: Bliver vi syge og ude af stand til at nyde livet, kommer vi til at miste dem, som vi har valgt at leve sammen med, lur er ensomheden ude i horisonten?

Hvad skal det hele ende med ude i den store verden? Der er krig i Europa, vi bruger flere og flere penge på krudt og kugler, og alligevel er der ikke udsigt til fred i Ukraine lige med det første. I USA tales der seriøst om, at demokratiet er truet, og i Gaza dør kvinder og børn i et tempo, som burde få nakkehårene til at rejse sig på ethvert rettænkende menneske, alt imens klimaforandringerne bogstaveligt talt skyller ind over Jordens kyster og eroderer hele livsgrundlaget for millioner af mennesker verden over.

Vi har lige fejret jul, og vi har – igen med Ingemann – sunget om *Salig fred, himmelsk fred toner julenat herved*. Men verdens gru lever videre trods fredsbudskabet: Selveste julenat var julen i år aflyst i Betlehem – i solidaritet med krigens ofre og af sikkerhedsmæssige grunde.

Og helt på det hjemlige plan sad der også i år ensomme mennesker, som frygter julen, fordi de mangler nogen at være sammen med eller har svært ved at leve op til de mange forventninger, som julen stiller til os. For ikke at tale om de udsatte børn, hvis største juleønske er, at Far og Mor vil holde sig ædru juleaften – og alle de andre aftener.

Fred på Jord, fryd på Jord. Illusionen er smuk, men kan synes langt væk. Vi har svært ved at overskue fremtiden længere end til på lørdag, hvor vi får besøg af familien, eller der er sportens gallashow i fjernsynet. Vi resignerer og vil helst være fri for alle bekymringerne, for de er besværlige at håndtere – og vi foretrækker som Søren Kierkegaard at leve livet forlæns, men forstå det baglæns.

Det er meget lettere at forholde sig til den tid, der *har* været. *Minderne har vi da lov at ha' – dem kan de aldrig, nej aldrig ta'.* Og tak for det, for så kan vi bladre i livets familiealbum og genopleve de gyldne tider, fra før verden gik af lave. Her dukker mine bedsteforældre op, når de kom kørende i deres blå Dauphine for at holde et par fridage hos os og altid havde en pose frugt med fra grønthandleren nede på hjørnet i Randers til hver af os børnebørn. Og min far, der lærte mig at spille skak, og min mor, der sang og læste godnathistorier for os, og min barndoms skole med førstelæreren, der gav flødeboller, når regnestykkerne var rigtige, og hans kone, der havde dårlige nerver og måtte på sanatorium, og mine kammerater, der måtte være længere oppe om aftenen end mig og fik knallerter i konfirmationsgave, mens jeg stadig kørte på cykel.

Verden var velordnet og forudsigelig – der var middagsmad kl. 12 med frikadeller, kartofler og sovs og frugtgrød med mælk til dessert. Kl. halv ét var der radioavis, og så skulle der være ro, for Far skulle høre presse, inden han skulle sove til middag. Avisen kom kl. fire og blev nøje studeret. Jeg startede altid på bagsiden med tegneserierne og tv-programmerne og arbejdede mig baglæns frem til nyhederne på de forreste sider.

I den lille landsby, som jeg voksede op i, var der en brugs, en købmand, et bageri, en slagter, et mejeri, et lægehus, et posthus, en trikotagehandler, en kommuneskole, en friskole, en ungdomsskole, et forsamlingshus, en kirke, en gartner, en avisioskiosk, en smedje, to tankstationer, telefoncentralen, en skomager og en skrædder. Butikkerne lukkede kl. halv seks og kl. 12 om lørdagen – så var det weekend og tid til at slappe af. Rutebilen kørte kontinuerligt forbi på sin vej mellem Nykøbing og Thisted, og hver formiddag kom både mælkeemanden og posten forbi omtrent på faste klokkeslæt. Han havde som regel mange breve med, og til jul var han ved at forslæbe sig med de enorme mængder af julekort, som skulle deles ud.

I radioen var der Jørn Hjorting med *De ringer, vi spiller*, og vi krydsede fingre for, at Frøken Klokken ikke kom ud med et ulige klokkeslæt og dermed et svært spørgsmål – 10, 13 og 50 dut! Men det var ikke et seriøst program at lytte til i et hjem med klaver, så i stedet hørte vi vejrudsigt, og vi holdt vejret, når der var stormvarsel for Brune Banke, Dogger Banke og Jærens Rev Sydvest. Overlærer Svend Kaulberg præsenterede Dagens Fugl hver morgen kl. 7.05, og når dagens udsendelser sluttede efter midnat, afspillede statsradiofonien nationalsangen i en optagelse med Radiounderholdningsorkestret dirigeret af Grethe Kolbe. Men da var jeg for længst lagt i seng.

Og jeg lærte at drikke øl – i begyndelsen i smug, senere alt for åbenlyst – og at være genert over for pigerne og gå alene hjem fra festerne. Så flyttede jeg hjemmefra og skulle holde mig selv med kost, og jeg lærte at klare mig med øllebrød og forloren skildpadde på dåse fra Faaborg Middagsretter. Og som verden åbnede sig, blev jeg bevidst om Danmarks medlemskab af EF, om Vietnam-krigen, Christiania og planerne om at indføre atomkraft i Danmark. Alt dette, som tiden krævede, at man skulle være enten for eller imod.

Rejsen mod fremtiden var begyndt – jeg var grøn og uerfaren og havde livet foran mig. Usikker som bare pokker, men sjovt nok var jeg slet ikke så bekymret som i dag. Verden var ung og tillokkende – den skulle bare erobres, vi var frygtløse, unge og langhårede, og der var lige kommet et nyt album med Shubidua.

Nu har jeg selv fået børn, som er vokset op og blevet unge og udødelige og sikkert godt på vej til at føre slægten videre og gøre mig til bedstefar, når den tid kommer. For *Tider skal komme, tider skal henrulle, slægt skal følge slægters gang.* Jeg sidder tilbage med al min dyre købte erfaring, og lige om lidt er jeg gammel og bruger al min tid på at gruble over, hvordan det hele dog skal gå. Hvem der dog bare havde lidt af sin ungdoms uforfærdede tilgang til livet i behold!

Men hvis jeg føler mig ensom og usikker, så har jeg min mobiltelefon og min pc, og så kan jeg bare skrive et opslag på Facebook eller på Twitter, som nu hedder X, for alting forandrer sig, og man skal være med på moderne. Og så kan jeg opleve samværet med hele verden – det tabte fællesskab – nu i digital udgave, og så behøver jeg slet ikke at færdes ude i den virkelige virkelighed, hvor alting er så besværligt. Så må jeg tage med, at jeg er blevet så afhængig af min mobil, at jeg ikke kan lægge mig fra mig, selv når vi sidder og spiser derhjemme, ligesom det er et vilkår, at min hjerne ikke mere kan holde tankerne koncentreret om at læse en roman, fordi den er for lang, og tempoet er for langsomt.

Om lidt bliver jeg sikkert fyret – overflødig på et arbejdsmarked styret af robotter og kunstig intelligens. Åh boomer!

Tju hej, hvor det går! Er der da slet ikke noget håb forude? Hvad er håb egentlig for en størrelse? Har det overhovedet nogen berettigelse her på kanten af 2024, hvor alt synes orkestreret og bestemt på forhånd? Kan man virkelig seriøst stå her på prædikestolen i Herfølge Kirke og hævde, at man håber på noget? Man risikerer jo at blive beskyldt for at være naiv og det, der er værre, hvis man går og håber på fred i verden. Hvis man lufter sit sortsyn offentligt, er der ikke langt til at blive kaldt negativ eller ligefrem pessimist. Vi kender alle sammen typen, der spreder dårlig karma i godt selskab – den sure onkel, som ingen gider at have med til familiefesten.

Dagbladet Politiken satte her i juledagene fokus på håbet som begreb. Artiklens forfatter spurgte forskellige mennesker, hvad håb er, og hvad det kan bruges til. Det kom der forskellige kloge svar ud af.

Psykologen konkluderede, at hvis man ser lyst på fremtiden, er det mere sandsynligt, at man rent faktisk lykkes med de ting, som man satser på. Og så beretter han om videnskabsmanden Niels Bohr, der havde en hesteko hængende over døren til sit hus. Da han en dag fik besøg af en gruppe tyske forskere, blev de chokerede over at se hesteko netop dér og spurgte, om Bohr da ikke vidste, at den var udtryk for overtro. Hvortil den kloge mand svarede: ”Jo jo, men det virker alligevel!”

Det må være den samme logik, som teologen anvender, når han i artiklen svarer, at håb er det modsatte af håbløshed. Det gælder om at overvinde mismodet, og det gør vi bedst ved at håbe på noget bedre. Heraf følger, fastslår teologen, at håbet ikke er det samme som at forvente noget. Alt det, som vi kan kalkulere og regne med. Håbet rækker ud over det og er derfor måske urealistisk.

Pointen i artiklen er, at for at overleve er vi nødt til at have noget at håbe på. Mennesket har til alle tider håbet – vi kan simpelthen ikke lade være. Den syge mand håber først på, at han bliver rask. Så får han at vide af lægen, at han er terminalt syg. Så håber han på, at han får lov at leve så længe som muligt. Når det står klart for ham, at det gør han ikke, håber han i stedet på, at smerten bliver så lille som muligt. Og når der til sidst ikke er mere at håbe på, håber han på en fredfyldt død.

For nogle uger siden stod jeg her i kirken sammen med resten af Herfølgekoret, hvor vi skulle synge den årlige julekoncert. Der var som altid masser af julefred på repertoiret og *Gloria in excelsis Deo*, som det sig hør og bør ved den lejlighed.

Men den sang, som gav mest mening for mig at synge, skyldes en amerikaner, der hedder Douglas Wagner. Han skrev *Candle of hope* i halvtredserne, da Den Kolde Krig var ved at blive varm, men sangen kunne lige så godt have været skrevet her på tærsklen til 2024. I omkvædet hedder det således i dansk oversættelse: *Jeg har kun ét ønske til denne jul, før det svinder bort: At al konflikt og undertrykkelse, al meningsløs aggression, må overvindes af varme, blive fjort ud af lyset, blive omringet af freden fra min ensomme flamme af håb.*

En smuk sang med en smuk tanke, sikkert naivt, men ikke desto mindre nødvendig for at overleve og tro på fremtiden. Vi må gerne håbe – også når det ser sværest ud.

Spørgsmålet er så bare, om vi kan nøjes med at håbe. Måske skal vi også handle for, at håbet ikke bliver ved tanken og ikke kun er naivt. Hvad skal der til for, at vi hver især og sammen kan få en bedre fremtid? Er vi villige til at bringe et offer for, at håbet kan indfries? Tør vi satse og give lidt mere, end vi modtager? Vil vi give afkald på lidt af vores levestandard, hvis det bidrager til, at andre får det bedre? Har vi modet til at drikke dialogkaffe og lytte til dem, som vi er uenige med? Kan forskelle forenes på trods af tilsyneladende modsætninger? Kan haren og løven bo under samme tag? Kan ukrainere og russere – kan israelere og palæstinensere, sorte og hvide, liberale og socialister, unge og gamle...? Det kan vi i hvert fald håbe på.

Livet skal leves forlæns – og for at kaste os ud i det her på årets første dag er vi nødt til at samle vores mod og håbe. Håbe på, at det nye år vil bringe lykke og glæde, så vi alle oplever, at det går mod lysere tider. At det bliver sommer med lykke og lyse nætter, og at vi trods alle verdens fortrædeligheder kan se en mening med livet. *Fred over Jorden, menneske fryd dig, os er en evig frelser født.*

Med disse optimistiske strofer af Ingemann vil jeg sige tak for ordet og muligheden for at holde nytårstalen her i Herfølge Kirke i 2024 – med håbet om et godt og lykkebringende nytår!